

Zárójelentés
a *Nero és kora* című
T 042585 hivatkozási számú
pályázatról

Nero korának irodalma és irodalomtörténeti összefüggései már régóta egyik meghatározó területe a római irodalomhoz kapcsolódó kutatásaimnak. Jelen pályázatban elsősorban azt tűztem célul magam elé, hogy tovább finomítsam azt a képet, amely Neróról a tudományos közvéleményben él, s ehhez nagyrészt az utóbbi évtizedekben megnövekedett Nero-szakirodalomra igyekeztem támaszkodni. Manapság – mióta már egy filológusokból, történészekből, művészettörténészekből álló nemzetközi szervezet is kiemelt célnak tekinti Nero korának kutatását – öröndetes módon megnőtt az ezzel a korrall foglalkozó publikációk száma. Mivel érdeklődésem elsősorban irodalomtörténeti illetve irodalmi jellegű, Nero korának megközelítésében is elsősorban ezt a szempontot érvényesítettem, igyekeztem azonban a kor íróit mélyebben beleilleszteni a korabeli események sodrába. Hogy ennek a megközelítésnek van létjogosultsága, mi sem bizonyítja jobban, mint hogy a kor számos meghatározó szereplője vagy maga is író, költő, alkotó ember volt, vagy szoros kapcsolatot tartott fenn az irodalom reprezentánsaival. Ebből a szempontból számomra különösen a következők voltak fontosak: Senecának és két fivérének, Galliónak és Melának a sorsa és a kor politikájában játszott szerepe; Lucanusnak a Piso-féle összeesküvésben való szerepvállalása; Senecának Pisóval való kapcsolata és az összeesküvésben való részvétele; Thrasea Paetusnak és íróbarátainak kapcsolata a politikával; Nero költői körének sorsa; valamint Seneca befolyása a nerói politikára. Innen szemlélve elég jól megrajzolható Nero politikájának az íve, hiszen arra különleges befolyással volt Seneca, s végső tanulságként leszűrhető, hogy Nero egész politikája magában hordozta a bukást, és szinte szükségszerű volt, hogy bekövetkezzék az, ami végül bekövetkezett, vagyis hogy a senatus megfosztotta a hatalmától. E kutatásnak van néhány fontos eredménye, amelyet az elkészülés végső fázisában lévő *Nero – egy politikusi arckép vázlata* című monográfiában foglaltam össze. Ezen eredmények közé tartozik többek között annak bizonyítása, hogy Seneca már Caligula uralkodása idején is Agrippina szövetségese volt, s ez a politikai szövetség csak Nero hatalomra kerülése után bomlott föl. Ugyanilyen fontos annak kiemelése is, hogy a három Annaeus-testvér szorosan együttműködött Rómában, s egymást mindvégig kölcsönösen segítették, így téve szert sokrétű befolyásukra. Nagyon fontos újdonságnak tartom azt is, hogy Seneca és Piso kapcsolatát, elsősorban az *Epistulae morales* elemzése révén, sikerült árnyalni:

a levelek adatai ugyanis azt mutatják, hogy Senecának többször is volt alkalma Pisóval találkozni, s hogy maga az összeesküvés gyökerei egészen a 62-es évig nyúlnak vissza.

Kutatásaim másik kiemelt tárgya a *Vita Persii de commentario Probi Valeri sublata* címmel hagyományozott költőéletrajz és szöveghagyományának vizsgálata volt. E szöveg egyedülállóan informatív a kor irodalmi élete viszonyainak bemutatása szempontjából, ezért választottam alaposabb elemzés tárgyává. E szöveg részletes grammatikai és tartalmi elemzése révén világossá vált, hogy például Cornutus, Lucanus és Persius tanára nem tartozott Seneca legszűkebb köréhez, s később inkább a lojális értelmiségiek közé tartozott. E szöveg alapján igazolható az is, hogy Quintilianus személyesen ismerte Persius, s hogy sok, a kor költőit, íróit érintő kritikája vagy esztétikai ítélete, mint például Senecáról, Lucanusról, Persiusról, Caesius Bassusról írt szavai, részint a személyes ismeretségből fakadtak, részint morális természetűek. Ugyanakkor sikerült azt is bizonyítani, hogy a szöveg a Kr. u. I. század vége előtt keletkezett, s Persiust személyesen is ismerő forrásra támaszkodik, valamint hogy ezt a szöveget később egy olyan kommentár elejére illesztették, amely alapvetően eltérő koncepciójú Persius-képet sugároz. A kutatás végére szintén a megjelenés előtti fázisban van a *Vita Persii*-hez írt kommentár. Mindemellett az elmúlt években számos publikációban foglalkoztam a kutatás során fölmerült részproblémákkal, s több, a témához kapcsolódó művet ismertettem az *Antik Tanulmányok* lapjain.

Összegző véleményem szerint a *Nero és kora* kutatási projekt keretében számos olyan, elsősorban irodalomtörténeti eredmény született, amelyek tovább árnyalhatják a Nero-kor irodalmi életéről és politikai-szellemi viszonyairól alkotott képünket.

Piliscsaba, 2008. február 28.

Takács László